

OLDTIDSVEIEN ØST, GRØNLIÅSEN – FLØYSBONN

Den som ikke har vært på Grønliåsen og gått strekningen fra Prinsdal til Fløysbonn, bør gjøre det. Terrenget er vakkert og variert, opp åsryggen fra nord, og langs toppen i ca. 1 km, med utsikt til alle kanter. Man passerer røyser underveis, særlig oppunder og på toppen, det meste på Oslo-siden av kommunegrensen.. Tar man fantasien i bruk, er det ikke vanskelig å forestille seg våre oldtidsforfedre ferdes på den tidens ”E6” til fots eller på slep, fra bygdene nordafor (før Oslo ble by) til flatlandene i syd, eller på jakt og røvertokter.

Vi snakker sannsynligvis om tider fra over 3000 år siden, og opp til for 3-400 år siden. Oldtidsveien er en del av et større veisystem som allerede den gang fantes fra nord og langt sørover i landet, kanskje helt inn i Sverige. Bare i Oppegård er det påvist at oldtidsveien har en annen trase enn den nyere Kongeveien (egentlig Fredrikhaldske Kongevei). Oldtidsveien over Grønliåsen har imidlertid vært ukjent fram til slutten av 1950-årene, og er første gang beskrevet av Johan Garder så sent som i 1962. Vi har nå tenkt å følge traseen gjennom Oppegård, og har gått opp nordskrånningen fra Prinsdal, langs toppen av Grønliåsen, og står på det stedet det tidligere sto et brannvaktårn, akkurat på grensen mellom Oppegård og Oslo. Vi har nettopp passert den siste av de 5 gravrøysene ved veien, anlagt av folk fra urtidsgården Fløysbonn (alder – se skiltene), Trolig har storfolk fra gården vært ”lagt i røys (gravlagt) her. Det er ingen spor igjen fra det nå, annet enn steinansamlingene.

Veien, som egentlig er en tydelig markert sti i terrenget, går ned sørskrånningen over flate og nedslitte steinheller, tydelig etter lang tids slitasje fra føtter og hestehover. Hjulene kom først for 3-400 år siden, og da på den nyere Kongeveien. Ca. 1 km lenger ned, mot flatere terreng, møter stien en annen tydelig markert sti som kommer inn fra vest. Den markerer en forbindelse fra Kongeveien, trolig anlagt og brukt i overgangen fra å avvikle bruk av oldtidsveien og å ta i bruk Kongeveien. Avstanden mellom veitraseene er her bare 30-40 meter. Ytterligere noen hundre meter lenger fram finner vi Kongebordet venstre side av stien, det mest markante enkeltminnesmerket på strekningen.

Opprinnelig har dette trolig vært en 3-4 meter høy bauta som er veltet, og dermed brukket opp i minst 2 deler. Det er imidlertid ikke umulig at det kan ha vært to bautaer. Stedet ble første gang beskrevet i en reiseskildring av biskop Jens Nilsson i 1597 slik: ”Siden droge wi offuer Hillerasten i nord, og der wi komme noget ner midt på Hillerasten fore wi om 2 heller liggendis paa den høyre haand, kaldis Kongeborditt.” Jens Nilsson kom sørfra, og bautaen var altså veltet allerede da.

Uttrykket ”...noget ner midt på Hillerasten...” trenger en nærmere kommentar. En rast var i eldre tider et avstandsmål tilsvarende ca 11 km i vår målestokk. Avstanden fra Haugbro i sør til Ljabru i nord er ca. 11 km. Navnet ”Hillerasten” ble brukt på hele denne strekningen, trolig fordi stien stort sett gikk på berggrunn – heller. Og – riktig nok – Kongebordet er ca. midtveis på strekningen.... Så – våre dagers navn, Hellerasten, er kanskje fastsatt på noe feilaktig grunnlag.

Videre sørover er stien på enkelte steder tydelig bygget opp for bredere trase, trolig utslag av at den i en periode ble benyttet som trase for ridende og kanskje også hjulgående fartøy. Så langt veien er synlig, er idet plenene på Ødegården kommer til syne, oppstår det tvil om den videre traseen. Trolig har den gått i et skogbelte mellom bebyggelsen og nærmeste næringsbygg (tidl. Rasch) fram på høyde med Fløysbonn gård, men den kan også ha hatt en mer direkte trase mot gården.

Det finnes ingen spor etter oldtidsveien forbi Fløysbonn, annet enn fragmenter av det som trolig har vært traseen i nærheten av det tidligere Tanum-bygget. På den tiden fredning av Oldtidsveien fram til Fløysbonn ble vedtatt, var traseen videre også tydelig i terrenget. Ingen følte imidlertid nødvendigheten av fredning videre. En kunne ikke forestille seg trussel mot en sti i jomfruelig skogsterrenget. Vi vet bedre i dag, men nå er det for sent. Kommunen tok ikke noe forbehold ved utparsellering av tomter i næringsområdet. Traseen har igjen vært påvist ca. 100 m lenger sør, der kommunens tekniske anlegg nå ligger, men disse sporene ble sprengt bort under byggingen. Vi finner imidlertid traseen tydelig igjen noen meter inn i skogen syd for dette anlegget. Den kan følges videre ned mot hjørnet av fyllingen fra Miljøstasjonen. Selve fyllingen dekker noen meter av traseen, og samtidig danner den et uønsket vannbasseng fra en tilførselsbekk fra øst. I dette området oldtidsveien seg i to traseer, trolig alt etter tørt eller fuktig værslag. Traseen rett fram – parallelt med bekken – synes godt, men er noe gjengrodd. 200 m lenger framme samles de to traseene igjen og fører videre ned mot Sønsterud gård.

Strekningen fra fyllingen ved Miljøstasjonen (den ”våte trase”) og ned mot Sønsterud gård er nylig reddet fra å bli borte i forbindelse med regulering av et nytt næringsområde. Heldigvis lot politikerne seg overbevise om verdien av å beskytte veifaret fra nedbygging. Sør i veifaret er det for øvrig funnet en hestesko som er påvist å stamme fra førreformatisk tid (1537). Hesteskoen tilhører nå Oldsaksamlingen i Oslo.

Oldtidsveiens trase herfra og videre sørover er heller ikke lett påviselig. Vi vil ta for oss strekningen ned til Sætre/Haugbro på grensen mot Ski, i en senere artikkel.

Det er foran vist til Johan Garders beskrivelse av ”Eldre veger mellom Oslo og Follo-bygdene” fra 1962. Der beskrives også alternative ruter, også i området øst for Grønliåsen. Vi vil også prøve å beskrive disse rutene senere.